ADON OLAM — MAAILMANKAIKKEUDEN HERRA

Johanan Ben-Israel 5769 — יוחנן בן-ישראל ה'תשס"ט

Vuorilinnan Opintokeskus – http://www.metzudah.com Päivitetty 16.11.2008
Copyright © Johanan Ben-Israel 2008

JOHDANTO

Adon Olam -hymni (*'Maailmankaikkeuden Herra'*) on sen kanssa laulettavan *Jigdal*-hymnin ohella keskeinen osa synagogaliturgiaa. Juutalaisen perinteen mukaan sen kirjoitti Š^{e}lomo Ibn Gabriol 1000-luvulla, mutta ilmeisesti se on vielä tätäkin vanhempi. Hymniin on sävelletty ja sovitettu lukuisia sävelmiä. Adon Olam -hymnin veroista Herran ylistyslaulua on vaikea löytää kristillisestä maailmasta, mutta käännöksissä se latistuu suunnattomasti. *S^{e}faradi*-juutalaisilla hymni käsittää perinteisesti 15 säkeistöä, mutta *aškenazi*-juutalaisilla vain 11 säkeistöä. Jigdal-hymnin sanat ovat kirjoituksessa KOLMETOISTA USKONKAPPALETTA.

Seuraavassa esityksessä on ensin pidempi s^{e}faradi-versio ja sen jälkeen lyhyempi *aškenazi*-versio ilman käännöstä. S^{e}faradi-version heprealainen teksti on käännetty mahdollisimman tarkasti ajatuksen tasolla, jolloin sanatarkkuus valitettavasti kärsii. Haluan vielä erikseen huomauttaa, että hymnin heprea on joiltakin osin erittäin vaikeaa ja varsin tulkinnanvaraista.

ADON OLAM (pidempi s^{e}faradi-versio)

אֲדוֹן עוֹלָם

אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ. בְּטֶרֶם כָּל יְצִיר נִבְרָא:

1. Maailmankaikkeuden Herra, joka hallitsi Kuninkaana jo ennen kuin mitään luotuja oli luotu.

לְעֵת נַעֲשָׂה בְחֶפְצוֹ כֹּל. אֲזַי מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:

2. Hetkenä jolloin kaikki tehtiin Hänen tahtonsa mukaan, jo silloin Hänen Nimensä kutsuttiin Kuninkaaksi.

וְאַחֲרֵי כִּכְלוֹת הַכֹּל. לְבַדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:

3. Sen jälkeen kun kaikki loppuu, vain Peljättävä hallitsee yksinään.

וְהוּא הָיָה וְהוּא הֹוֶה. וְהוּא יִהְיֶה בְּתִפְאָרָה:

4. Ja Hän on ollut, ja Hän on, ja Hän tulee olemaan, kunniassa.

וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי. לְהַמְשִׁילוֹ וּלְהַחְבִּירָה:

5. Ja Hän on Ainoa eikä ole ketään toista, hallitakseen ja ollakseen yhtä.

בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית. וְלוֹ הָעֹז וְהַמִּשְׂרָה:

6. Ilman alkua, ilman loppua, Hänen on voima ja herraus.

בְּלִי עֵרֶךְ בְּלִי דִמְיוֹן. בְּלִי שִׁנּוּי וּתְמוּרָה:

7. Ilman mittaa, ilman määrää, ilman muutosta tai vaihdetta.

בְּלִי חִבּוּר בְּלִי פֵּרוּד. גְּדוֹל כֹּוחַ וּגְבוּרָה:

8. Ilman mieltymystä, ilman jakamista, suuri voimassa ja mahdissa.

וְהוּא אֵלִי וְחַי גּוֹאֲלִי. וְצוּר חֶבְלִי בְּיוֹם צָרָה:

9. Ja Hän on Jumalani ja elävä Lunastajani, ja turvakallioni ahdistuksen päivänä.

וְהוּא נִסִּי וּמָנוֹסִי. מְנָת כּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא:

10. Ja Hän on lippuni ja turvapaikkani, maljani osa päivänä jona huudan apua.

וְהוּא רוֹפֵא וְהוּא מַרְפֵּא. וְהוּא צוֹפֶה וְהוּא עֶזְרָה:

11. Ja Hän on parantaja ja Hän on terveys, ja Hän on tarkkaaja ja Hän on apu.

בְּיָדוֹ אַפְקִיד רוּחִי. בְּעֵת אִישָׁן וְאָעִירָה:

12. Hänen käteensä luovutan henkeni, nukahtamisen ja heräämisen hetkellä.

וְעִם רוּחִי גְוִיָּתִי. אֲדֹנָי לִי וְלֹא אִירָא:

13. Ja henkeni kera ruumiini, Herra on kanssani enkä pelkää mitään.

בְּמִקְדָּשׁוֹ תָּגֵל נַפְשִׁי. מְשִׁיחֵנוּ יִשְׁלַח מְהֵרָה:

14. Hänen pyhäkössään sieluni riemuitsee, Hän lähettää Voideltumme (Messiaamme) pian.

וְאָז נָשִׁיר בְּבֵית קָדְשִׁי. אָמֵן אָמֵן שֵׁם הַנּוֹרָא:

15. Ja silloin laulamme pyhäkössäni: Aamen aamen Peljättävän Nimi.

אֲדוֹן עוֹלָם

ADON OLAM (lyhyempi *aškenazi*-versio)

אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ. בְּטֶרֶם כָּל יְצִיר נִבְרָא:
לְעֵת נַעֲשָׂה בְחֶפְצוֹ כֹּל. אֲזַי מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:
וְאַחֲרֵי כִּכְלוֹת הַכֹּל. לְבַדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:
וְהוּא הָיָה וְהוּא הֹוֶה. וְהוּא יִהְיֶה בְּתִפְאָרָה:
וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי. לְהַמְשִׁיל לוֹ וּלְהַחְבִּירָה:
בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית. וְלוֹ הָעֹז וְהַמִּשְׂרָה:
וְהוּא אֵלִי וְחַי גּוֹאֲלִי. וְצוּר חֶבְלִי בְּעֵת צָרָה:
וְהוּא נִסִּי וּמָנוֹס לִי. מְנָת כּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא:
וְהוּא רוֹפֵא וְהוּא מַרְפֵּא. וְהוּא צוֹפֶה וְהוּא עֶזְרָה:
בְּיָדוֹ אַפְקִיד רוּחִי. בְּעֵת אִישָׁן וְאָעִירָה:
וְעִם רוּחִי גְוִיָּתִי. אֲדֹנָי לִי וְלֹא אִירָא:

PALAUTE

Jos kirjoitus herätti sinussa kysymyksiä tai et ymmärtänyt kaikkea mitä yritin tuoda esille, voit kysyä tarkennuksia sähköpostin välityksellä. Voin myös kehittää kirjoitusta saamani palautteen suuntaan. Kiitos.

Johanan Ben-Israel

TÄRKEIMMÄT LÄHTEET

- Aejmelaeus, Anneli: TÄYTTÄ HEPREAA. JOHDATUS VANHAN TESTAMENTIN HEPREAAN. Kirjapaja, Helsinki 2003. 3. täysin uudistettu painos.
- Brown, Francis: THE BROWN-DRIVER-GRIGGS HEBREW AND ENGLISH LEXICON. Hendrickson, USA 2004. 8. painos. (Perustuu teokseen, William Gesenius: HANDWÖRTERBUCH ÜBER DAS ALTE TESTAMENT).
- Davidson, Benjamin: ANALYTICAL HEBREW AND CHALDEE LEXICON. Hendrickson, USA 1985.
- Delshad, Ester; Moisio, Rauha; Santala, Risto & Seppälä, Seppo (toim.): HEPREA-SUOMI SANAKIRJA. Suomen Karmel-yhdistys. Ari-paino, Saarijärvi 1981.
- Engel, Ivan: GRAMMATIK I GAMMALTESTAMENTLIG HEBREISKA. Almqvist&Wiksell, Nacka, Ruotsi 1987. 2. painos.
- Even-Shoshan, Abraham (toim.): קונקורדנציה חדשה לתנך. A NEW CONCORDANCE OF THE BIBLE. Thesaurus of the Language of the Bible. Hebrew and Aramaic. Roots, Words, Proper names, Phrases and Synonyms. המלון החדש. קונקורדנציה חדשה, Israel 2000. 5. painos.
- מִן הַמַּסָּד. FROM THE FOUNDATIONS. *A lexicon of Concepts in Judaism*. Karta, Jerusalem, Israel 1986. (Hepreankielinen).
- Har-Zahav, Tzvi (HEPREAN KIELIOPPI, 6-osainen). הַר־זָהָב, צְבִי: דִּקְדּוּק הַלָּשׁוֹן הָעִבְרִית. הוצאת מחברות לספרות. תל־אביב ישראל Tel-Aviv, Israel 1956
- Jastrow, Marcus: THE DICTIONARY OF THE TARGUMIM, THE TALMUD BAVLI AND YERUSHALMI, AND THE MIDRASHIC LITERATURE חורב. א – ת, Jerusalem, Israel 1903.
- Kashani, Reuben: ISRAELIN JUHLAT JA KULTTUURIPERINNE. Beracha-kustannus. Fram, Vaasa 1998.
- Kautzsch, E. (toim.): GESENIUS' HEBREW GRAMMAR. Clarendon Press, Oxford, Englanti 1910. 2. laajennettu englannin kielinen painos.
- Klein, Ernst: A COMPREHENSIVE ETYMOLOGICAL DICTIONARY OF THE HEBREW LANGUAGE. Carta Jerusalem. The University of Haifa, Israel 1987.
- Kozodoy, Ruth: JUUTALAISET JUHLAPÄIVÄT. Opetushallitus, Helsinki 2001.
- Liljeqvist, Matti: HEPREA-SUOMI, ARAMEA-SUOMI. VANHAN TESTAMENTIN SANAKIRJA. Aikamedia Oy, Saarijärvi 2004.
- Newman, Yacov & Sivan Gavriel: JUDAISM A - Z*. Lexicon of terms and concepts*. Jerusalem, Israel 1980.
- Rosenthal, Franz: A GRAMMAR OF BIBLICAL ARAMAIC. Otto Harrassowitz, Wiesbaden, Saksa 1974. 4. painos.
- Samuelson, Norbert M.: JEWISH PHILOSOPHY. *An Historical Introduction*. Continuum, Lontoo, Englanti 2003.
- Shechter, Yoseph: אוֹצָר הַתַּלְמוּד. A LEXICON OF THE TALMUD. Dvir, Lod, Israel 2001. (Hepreankielinen).
- Strong, James: THE NEW STRONG'S EXPANDED DICTIONARY OF BIBLE WORDS. Thomas Nelson, USA 2001.
- Tekstit peräisin: Useista erilaisista hepreankielisistä Rukouskirjoista (סידור).
- THE NEW STANDARD JEWISH ENCYCLOPEDIA. Editors: Cecil Roth & Geoffrey Wigoder. Massada Press, Jerusalem 1975. New, revised edition.